

## Handelingswijzer IKC de Tjalk

### Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling

Het doel van deze meldcode is om mishandeling en huiselijk geweld te voorkomen en tegen te gaan. Het gaat er om dat er op tijd wordt gesignaleerd en dat er iets gedaan wordt met de signalen. De meldcode geeft organisaties een kader om een eigen protocol op te stellen. Een protocol dat past binnen de organisatie en werkpraktijk.

#### Waarom een meldcode

Jaarlijks zijn tienduizenden kinderen en volwassenen slachtoffer van mishandeling, verwaarlozing of misbruik. Veel beroepsgroepen hebben wel een meldcode, maar deze wordt niet genoeg gebruikt. U kunt spreken van 'handelingsverlegenheid'. Deze schroom om iets te doen wordt minder als medewerkers aan de hand van een meldcode werken.

#### De Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling gaat over

- kindermishandeling
- huiselijk geweld
- vrouwelijke genitale verminking (meisjesbesnijdenis)
- aan eergerelateerd geweld
- ouderenmishandeling/ ontspoorde zorg
- partnergeweld
- oudermishandeling
- loverboys/jeugdprostitutie

#### De meldcode is verplicht

Voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren in de volgende sectoren:

- gezondheidszorg
- onderwijs
- kinderopvang
- maatschappelijke ondersteuning
- jeugdzorg
- justitie
- politie

De wet wordt gemaakt door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de minister van Veiligheid en Justitie.

## Werken met de meldcode

Om de meldcode ook daadwerkelijk te gebruiken zijn beroepskrachten uit de bovengenoemde sectoren getraind. Ze hebben de basistraining Huiselijk Geweld en Kindermishandeling gevolgd, de training Signaleren...Wat nu?, een workshop Meldcode of een andere training. Daar hebben professionals geleerd om signalen op te pakken en er iets mee te doen, aan de hand van de meldcode. De basis van de meldcode is hetzelfde, zodat iedereen ook op de dezelfde manier handelt.

Over het doen van een melding overlegt de beroepskracht die werkzaam is bij een instelling, vooraf met de leidinggevende binnen zijn instelling en, indien er nog geen melding is gedaan, ook met het AMK of het ASHG.

Over het doen van een melding overlegt een zelfstandig gevestigde beroepskracht vooraf met een collega en, indien er nog geen melding is gedaan, ook met het AMK of het ASHG.

De melding wordt gedaan namens de instelling. Het management van de instelling wijst de functionaris aan die deze melding feitelijk zal doen.

De cliënt wordt op de hoogte gesteld van de melding, tenzij dit niet mogelijk is in verband met de veiligheid van de beroepskracht, de veiligheid van de cliënt of van anderen, of als redelijkerwijs gevreesd moet worden dat de cliënt zich daardoor terug zal trekken en geen contact meer met hem zal houden.

### De stappen van de meldcode zijn

- Integraal: huiselijk geweld en kindermishandeling
- Universeel: toepasbaar voor alle professionals uit zorg, welzijn en onderwijs.
- Concrete stappen
- Gezamenlijke verantwoordelijkheid van instelling en beroepskracht

### De stappen van de landelijke meldcode

In het basismodel meldcode is toegelicht waaruit de 5 stappen in elk geval moeten bestaan.

Stap 1: in kaart brengen van signalen.

Stap 2: collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.

Stap 3: gesprek met de cliënt.

Stap 4: wegen van het geweld of de kindermishandeling.

Stap 5: beslissen: hulp organiseren of melden.

Bij signalen van 'aan eengerelateerd geweld', seksueel geweld of van vrouwelijke genitale verminking, is specifiekere informatie nodig, bel daarom altijd het AMK of ASHG voor advies.

### Meldcode is geen meldplicht

Een verplichte meldcode is iets anders dan een meldplicht. Bij een meldplicht moet de professional zijn vermoeden van geweld melden bij andere instanties, bijvoorbeeld bij een Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of Steunpunten Huiselijk Geweld. Die verplichting bestaat niet bij een meldcode.

Door te werken met een meldcode blijft de beslissing om vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling wel of niet te melden, berusten bij de professional. Het stappenplan van de meldcode biedt hem bij die afweging houvast.

### **Beroepsgeheim en de meldcode**

Wie een beroepsgeheim of zwijgplicht heeft, kan zich tegengehouden voelen om daadkrachtig op te treden bij vermoedens van mishandeling.

De digitale wegwijzer [Huiselijk geweld en beroepsgeheim](#) is bedoeld voor beroepskrachten die in zo'n situatie zitten. Zij kunnen nagaan of en welke informatie ze met collega's of anderen kunnen uitwisselen. Geheimhoudingsplicht is niet absoluut, dit hulpmiddel zet alle mogelijkheden op een rijtje. Kijk hiervoor op <http://www.huiselijkgeweld.nl>

Het beroepsgeheim verplicht beroepskrachten zoals artsen, maatschappelijk werkers, jeugdhulpverleners en therapeuten, zonder toestemming van de cliënt, geen informatie over hem aan anderen te verstrekken. Het doel van dit beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlener zo laag mogelijk te maken. Ook voor docenten, intern begeleiders, voor medewerkers in de kinderopvang en in peuterspeelzalen geldt een zwijgplicht als het gaat om persoonlijke informatie die een ouder, een kind of een jongere aan hen heeft toevertrouwd. De zwijgplicht is hét instrument bij uitstek om er voor te zorgen dat mensen naar de beroepskracht toe komen en ook bereid zijn om open over hun zorgen te spreken. Ze mogen er immers op vertrouwen dat hun verhaal niet zomaar elders terecht komt. Maar een te rigide omgang met het beroepsgeheim kan tot gevolg hebben dat een cliënt die dringend hulp nodig heeft juist niet geholpen wordt omdat de beroepskracht meent dat hij vanwege zijn beroepsgeheim niet mag ingrijpen. Al met al is de omgang met het beroepsgeheim een vorm van evenwichtskunst: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van het geheim waar nodig.

### **Conflict van plichten**

Zo oud als de zwijgplicht is ook de notie dat een beroepskracht door zijn beroepsgeheim in de knel kan komen. Er kunnen situaties voordoen waarin de beroepskracht alleen door te spreken zijn cliënt kan helpen, terwijl hij voor dit spreken geen toestemming krijgt. Er is in dat geval sprake van een conflict van plichten. De plicht om zich aan het beroepsgeheim te houden, botst met de plicht om de cliënt te helpen door met een ander over hem te spreken. Het gaat dan altijd om een cliënt die zich in een ernstige situatie bevindt en die alleen kan worden geholpen door een ander bij de hulpverlening te betrekken.

In de (tucht) rechtspraak wordt in geval van een conflict van plichten erkend dat een beroepskracht, ook zonder toestemming van de cliënt, over hem mag spreken. Uiteraard moet een dergelijk besluit om de zwijgplicht te doorbreken zorgvuldig worden genomen.

In de meldcode staan vijf vragen die leiden tot een zorgvuldige besluitvorming:

1. Kan ik door te spreken zwaarwegende belangen van mijn cliënt of van zijn kinderen behartigen?
2. Is er een andere mogelijkheid om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoef te verbreken?

3. Waarom is het niet mogelijk om toestemming van de cliënt te vragen of te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?
4. Zijn de belangen van de cliënt die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de cliënt heeft bij mijn zwijgen?
5. Als ik besluit om te spreken aan wie moet ik dan, welke informatie verstrekken zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?

Als u meldt dan verbreekt u uw beroepsgeheim en noem u namen. U vraagt geen toestemming aan de ouders. U deelt dit wel altijd mee aan de ouders! Handel nooit alleen want u wijkt van het protocol (beroepsgeheim) af. Bespreek voordat u een besluit neemt om te melden, de situatie met een collega, leidinggevende of met een ander die ter zake kundig is. Levert deze collegiale consultatie niet voldoende duidelijkheid op, consulteer dan het AMK of ASHG. Meldt wat u hebt gedaan in het dossier.

Zou achteraf een (tucht)rechter gevraagd worden om een oordeel te geven over het optreden van de beroepskracht, dan wordt vooral de zorgvuldigheid beoordeeld van de totstandkoming van het besluit. Daarbij wordt o.a. gelet op collegiale consultatie, zorgvuldige verzameling van relevante feiten en een zorgvuldige en concrete afweging van belangen. Ook wordt er op gelet of de beroepskracht zich, gelet op zijn mogelijkheden en omstandigheden waarin de cliënt verkeert, tot het uiterste heeft ingespannen om de cliënt toestemming te vragen, of om hem te informeren, indien het verkrijgen van toestemming niet mogelijk bleek. Ook in verband met een mogelijke toetsing door een (tucht)rechter is het van belang dat alle stappen en redenen die tot deze stappen hebben geleid zorgvuldig worden vastgelegd.

#### **1.1.1.1 Vragen van toestemming**

Bij het verstrekken van gegevens van een cliënt aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan het Advies – en Meldpunt Kindermishandeling of aan het Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld, geldt als hoofdregel dat de beroepskracht zich inspant om toestemming voor zijn melding te krijgen. Geeft de cliënt zijn toestemming, dan kan een melding worden gedaan. Weigert de cliënt, ondanks de inspanning van de beroepskracht, zijn toestemming, dan houdt het niet op maar maakt de beroepskracht een nieuwe afweging. Bij het besluit om de geheimhouding te doorbreken, speelt de positie van de cliënt een belangrijke rol. Bij cliënten die zich in een afhankelijke positie bevinden waardoor ze minder goed in staat zijn zelf op te treden tegen mishandeling of geweld, zal een beroepskracht eerder dan ‘gemiddeld’ kunnen besluiten dat hij zijn zwijgplicht verbreekt. Te denken valt aan kinderen en jongeren.

##### **1.1.1.1.1 Leeftijdsgrenzen bij het vragen van toestemming**

De Wet bescherming persoonsgegevens bepaalt dat een cliënt vanaf zijn 16<sup>e</sup> jaar zelf toestemming geeft aan een beroepskracht voor het verstrekken van zijn gegevens aan een ander (al dan niet in de vorm van het doen van een melding). Als het gaat om een cliënt vanaf 12 of 16 jaar die nog thuis woont, moet er ook gesproken worden met de ouders. Want bij de melding worden doorgaans niet alleen gegevens over de jongere verstrekt maar ook over zijn ouder(s). Van het vragen van

toestemming kan worden afgezien in verband met de veiligheid van de cliënt, van de beroepskracht of die van anderen.

### **Meldrecht Advies- en Meldpunt Kindermishandeling**

Bij het AMK is er sprake van meldrecht. Het meldrecht biedt iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht het recht om een vermoeden van kindermishandeling bij het AMK te melden. Ook als zijn cliënt, patiënt of leerling daar geen toestemming voor geeft. Daarnaast biedt het meldrecht de beroepskracht het recht om informatie over een cliënt, patiënt of leerling te verschaffen als het AMK daar in verband met een onderzoek naar vraagt.

### **Melden bij het ASHG**

Het meldrecht in de Wet op de jeugdzorg geldt alleen voor vermoedens van kindermishandeling. Voor meldingen van andere vermoedens van huiselijk geweld kent de wet (nog) geen expliciet meldrecht. Toch zijn deze meldingen wel mogelijk. Zij vinden hun basis in het leerstuk van het conflict van plichten, zoals aan het begin van deze paragraaf beschreven.

### **Aangifte bij de politie**

Het doen van aangifte bij de politie is voor een beroepskracht met een geheimhoudingsplicht over het algemeen de zwaarste stap die hij kan zetten naar aanleiding van kindermishandeling en huiselijk geweld. Ook voor deze aangifte geldt dat hij gebaseerd is op het leerstuk van een conflict van plichten. Een beroepskracht zal, gelet op zijn zwijgplicht of beroepsgeheim, hiertoe pas kunnen overgaan als hij meent dat alleen dit zware middel (aangifte doen) zal leiden tot het doel dat hij beoogt: beschermen van het slachtoffer en stoppen van het geweld. Rechtsreeks aangifte doen is voor een beroepskracht, vanwege zijn zwijgplicht, in feite alleen mogelijk als hij daarmee levens kan redden of ernstige misdrijven kan voorkomen. In alle andere gevallen ligt het doen van een melding bij het ASHG of het AMK meer voor de hand. Het AMK en het ASHG kunnen naar aanleiding van een melding besluiten om zelf aangifte te doen van het gemelde huiselijk geweld. Een besluit over het al dan niet doen van aangifte wordt genomen op basis van het protocol 'aangifte van huiselijk geweld door ASHG en AMK'. Door middel van het protocol beogen ASHG, AMK en politie een effectieve inzet van strafrechtelijke middelen.

### **Dossiervorming**

De beroepskracht legt alle stappen die hij zet en de contacten die hij heeft, zorgvuldig vast in het dossier van de cliënt, zodat hij op basis van alle relevante gegevens waarover hij beschikt, besluiten kan nemen over het in gang zetten van hulp of het doen van een melding. Ook de uitkomsten van adviesgesprekken met collega's en adviesvragen en meldingen bij het ASHG of het AMK worden vanzelfsprekend vastgelegd in het dossier. Uiteraard wordt ook een eventuele melding bij het ASHG of het AMK vastgelegd in het dossier.

De dossiervorming blijft beperkt tot de eigen bemoeienis van de beroepskracht of instelling. Heeft bijvoorbeeld een school de zaak overgedragen aan het AMK, dan worden de volgende stappen daar

aangetekend. De school maakt dan alleen nog opnieuw aantekeningen als ze na de melding zelf toch weer nieuwe stappen zet, bijvoorbeeld als er nieuwe signalen zijn die er op duiden dat het geweld niet is gestopt, dat het is teruggekeerd of dat het ernstigere vormen aanneemt.